

Unjárgga Gielda / Nesseby kommune

En sjøsamisk kommune

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2032

Forslag for offentlig høring og medvirkning sommeren 2021

Veiviser

Formålet med kommuneplanens samfunnsdel.....	2
Historien vår tar vi med oss.....	1
Hva mener vi med «en sjøsamisk kommune»?.....	1
Vår felles bærekraft.....	1
Ansvar, utfordringer og fortrinn.....	1
Hovedmål for 2021-2032	1
Satsingsområde 1: Barn, ungdom og foreldre.....	0
Satsingsområde 2: Gode liv – bolyst for alle	2
Satsingsområde 3: Folkehelse	4
Satsingsområde 4: Næringsutvikling.....	6
Satsingsområde 5: En trygg og god bolig for alle	9
Satsingsområde 6: Šillju.....	11
Andre tema.....	13
Bærekraft for omverdenen.....	2
Arealstrategi	4

Formålet med kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er Nessebysamfunnets overordnede og helhetlige plan. Den inneholder målsettinger og innsatsområder for de neste tolv årene. De strategiske valgene i denne planen skal bidra til en *bærekraftig utvikling*, både for samfunnsutviklingen og for kommunen som organisasjon. Vi skal

bli mer *attraktive* som bo- og næringskommune. Samfunnsdelen er tilpasset statlige og regionale planer, samt FNs bærekraftsmål. For første gang; kommunestyret i Nesseby kommune har vedtatt en plan for hvordan vi kan bidra til at jorden blir et bedre sted – for alle.

FNs bærekraftsmål. Kilde: Forente nasjoner.

Kommuneplanens samfunnsdel bidrar til at økonomiplan og årsbudsjett kan forberedes og vedtas på en mer helhetlig og systematisk måte. Kommunestyrets langsiktige styring blir tydeligere fordi vi får ett sammenhengende planverk, med denne planen som den overordnede. Det blir enklere å se sammenhengen mellom

alle politiske vedtak. I tillegg blir det enklere for administrasjonen å gjennomføre kommunestyrets vedtak. Til sist; vi kan søke om flere virkemidler med planen som bakgrunn.

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2032 utgis på norsk og samisk.

Historien vår tar vi med oss

Unjårgga Gielda / Nesseby kommunes framtid må bygges med rot i lokalsamfunnets historie.

De verst tenkelige hendelser og brytninger mellom folkeslag og myndigheter påvirker enda innbyggerne våre. Under andre verdenskrig ble befolkningen tvangsevakuert. Alt av hus og infrastruktur ble brent og ødelagt av okkupasjonsmakten. Etter krigen havnet enkelt-personer i Nesseby og omegn uforvarende i gnisningsflaten mellom stormaktene, og i norske myndigheters søkelys. De deltok på alliert side sammen med russiske styrker og ble deretter mistenkeliggjort.

Fornorskningspolitikken fratok store deler av befolkningen deres eget språk og kultur. Å være samisk eller kvensk var mindreverdig. Identitetene våre, kulturen og hele livsførselen ble satt i spill. Og tapte. Både sjøsamer, kvener og reindriftssamer fikk unngjelde. Vi hadde et unikt mangfold i lokalsamfunnet. Vi var stolte av og levde godt med mangfoldet, men det var uønsket hos myndighetene. Overgrepene gjelder folk som lever i dag, og de har påvirket etterfølgende generasjoner.

De dramatiske hendelsene og fornorskningspolitikken rammet en befolkning som levde på et virkelig bærekraftig vis. Stor grad av selvhushold, god utnyttelse av lokale materialer og råvarer, og ikke minst nøysomhet preget livet i Nesseby.

Kombinasjonsbruk og samarbeid gjorde at man levde godt, nært på naturen og uten å stille altfor store krav om høyere levestandard. Etter andre verdenskrig ble næringsstrukturen endret. Arbeidstakerne skulle ha mer utdanning og spesialiseres, og næringslivet ble mer industrialisert. Hundrevis av arbeidsplasser forsvant når en liten gård, sjark, sesongarbeid i andre næringer og høsting av naturen ikke lengre var godt nok til å leve av.

I etterkrigsårene har levekårene blitt gradvis bedre. Godt lønnet arbeid, mer utdanning og bedre offentlig helsetilbud har vokst fram både nasjonalt og lokalt. Vi har oppnådd noe aksept for samisk og kvensk språk og kultur. Vi har høy trivsel og lavt konfliktnivå. Samhold og tradisjoner for samarbeid har gjort at vi nå topper bolyststatistikken i Norge. Nå staker vi ut kursen for å bli et enda bedre samfunn for alle innbyggerne våre. Et samfunn uten hets og diskriminering.

Ikke snakk samisk – snakk menneskespråk!

Lærer til en samisk jente, født i 1980

Hva mener vi med «en sjøsamisk kommune»?

Det sjøsamiske er fellesnevneren vår. Varangerfjorden og havområdene utenfor har alltid vært et fellesskap. Historisk tok både kvener, reindriftssamer og nordmenn til fjorden og fiskeriene, sammen med sjøsamene. Sjøen var en felles arena for matauk, næring, handel og transport. Den påvirket alle som levde og virket her.

Sjøsamene levde i et bredt samkvem og samarbeidet med andre folk om det meste. Folkegruppene er etter hvert godt blandet. De fleste av oss som bor her, har forfedre fra to eller flere etniske grupper. Mange nessebyværingar svarer kanskje ikke tydelig på om han eller hun er same, kven eller norsk. Det sjøsamiske er det som er nærmest oss alle.

Den sjøsamiske identiteten er særegen og verdt å ta vare på. Den er nært knyttet til naturalhushold. Vi har våre egne tradisjoner innen mat, og vi er naturlig gjestfrie. Det er en god identitet, ikke minst for oss som gjerne mottar turister og andre tilreisende.

Varangersamisk er unikt for Nesseby, og læres bort til barna våre i dag. Kommunen har fostret Isak Sabasenteret for å bevare samisk språk. Drakt, duodji og musikk med rot i de sjøsamiske tradisjonene våre har en voksende plass i samfunnet. Varanger samiske museum er et godt sted for å reflektere over oss selv, og hvordan sjøsamer har levd i pakt med naturen, omverdenen og hverandre. Og. Vi er fortsatt helt avhengige av hverandre, for å skape gode liv.

FNs bærekraftsmål 10 Mindre ulikhet delmål 2, om å sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status.

Kilde: Forente nasjoner.

Vår felles bærekraft

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Målene ivaretar både økonomisk, sosial og miljømessige forhold fordi det er helheten

som gir bærekraft. Som kommune og innbyggere i et særdeles rikt land, kan vi ta andre hensyn enn egne økonomiske fordeler. Vi bryr oss også om naturen, og om hvordan alle mennesker i alle land egentlig har det.

FNs bærekraftsmål på samisk. Kilde/oversettelse: Sametinget.

Nessebysamfunnet kan bidra til at verdenssamfunnets bærekraft styrkes ved å tenke globalt og handle lokalt. Vi kan bidra med økt matproduksjon, mer bruk av ren energi, et mer ansvarlig forbruk, reduksjon i klimautslipp og til mer samarbeid for å løse både globale og

lokale utfordringer. Vi er en av kommunene i Norge som kan vente virkelig store endringer og konsekvenser av klimaendringene. Det forplikter og inspirer til å arbeide for å redusere utslippene, og til klimatilpasning.

Ansvar, utfordringer og fortrinn

Det er et stort ansvar å ta vare på de eldste på grunn av historien vår. Vonde opplevelser sitter igjen hos noen – de fortjener en god alderdom. Mange har slitt med følelsen av mindreverd fordi deres opprinnelige språk og kultur skulle undertrykkes, og i verste fall fjernes helt. De vonde følelsene har vært arvelige. De har ikke vært et godt utgangspunkt for enkelte nessebyværingene når de skulle begynne på skole, og deretter delta i et arbeidsliv på andre kulturers premisser.

Nesseby kommune tar ansvar for å gjenreise det samiske i samfunnet vårt. Det skal vi gjøre i en tid hvor hets og diskriminering fortsatt er et samfunnsproblem. Deler av det sjøsamiske, herunder språket varangersamisk, er utryddingstruet.

Det kreves kunnskap og ressurser å gjenreise kultur og bygge ny stolthet. Arbeidet med å ta tilbake identiteten, er god lindring for de som har sett at det gikk andre veien for bare noen tiår siden.

Kommunens største utfordringer er listet nedenfor. Forholdene utgjør et overordnet bakteppe for utviklingen av målstrukturen i denne planen:

- Liten befolkningsstørrelse, med følgekonsekvenser for rekruttering, stedsutvikling og næringsutvikling.
- Næringslivet er lite og sårbart, og med stor konkurranse om kunder og kompetanse fra nærliggende sentra.
- Boligmassen forvitrer og er ikke tilpasset innbyggernes framtidens behov.

- Kravet til de kommunale tjenestene, herunder alminnelig modernisering, digitalisering, kunnskapsbehov og innovasjonsevne, øker.

Ingen av disse utfordringene kan løses på kort sikt. Alle krever langsiktig innsats. Hvis vi mislykkes med en utfordring, kan dette spille over på de andre. En passiv tilnærming til utfordringsbildet kan på sikt få følger for kommunens selvstendighet.

Hovedmål for 2021-2032

Hovedmålene for planperioden 2021 – 2032 i prioritets rekkefølge:

- Styrke og modernisere de kommunale tjenestene.
- Øke sysselsettingen lokalt, samt bidra til kommunal og regional vekst.
- Videreutvikling av den sjøsamiske identiteten og lokalsamfunnets egenart.

Tallfestede målsettinger innen 2032:

- 1200 innbyggere.
- Antall sysselsatte øker til 500.
- 100 nye boliger innen 2032.

De kommunale tjenestene er et forbedringsområde. Innbyggerne fortjener at vi gjør det beste oppnåelige for de, og at vi evner å samhandle på tvers av virksomheter. Gode tjenester er en bærebjelke i et lokalsamfunn, og spesielt her hvor næringslivet er av begrenset størrelse. Tjenestene må tilpasses den demografiske utviklingen. Vi må arbeide

mer strategisk, helhetlig og planmessig med utviklingen av tjenestene våre.

Næringsaktiviteten og tilførsel av mer aktivitet til kommunen er et premiss for vekst. Samfunnets størrelse, kvalitet og bærekraft følger i noen grad næringsutviklingen og sysselsettingen. Vi legger til grunn at vi kan oppnå mest i de næringene og bransjene vi allerede har et godt fotfeste i, og god kompetanse innen.

Den sjøsamiske identitetsutviklingen skal løftes til et nytt nivå og mer tydelig for omverdenen utenfor kommunen. Vi skal bruke lokal kultur og identitet i næringsutviklingen. Dette skal skje gjennom økt synlighet, kunnskapsspredning og en forsterket beskyttelse av språk, tradisjoner og kultur. Den sjøsamiske identiteten vår skal i enda større grad påvirke stedsutviklingen enn i dag. Isak Saba senteret og Varanger Samiske museum forblir viktige ressurser i denne satsingen.

Satsingsområde 1: Barn, ungdom og foreldre

Grunnlaget for gode levevaner legges tidlig i barndommen. Et godt bomiljø, venner og familie, et mangfold av fritidsaktiviteter, møteplasser og deltakelse er forhold som påvirker barns utvikling.

Unjárga gielda /Nesseby kommune har gjennom flere år satset tungt på barn og unges utvikling. Det skal fortsatt legges til rette for at barn og unge skal ha trygge og gode oppvekstvilkår gjennom god barnehage, skole og fritidstilbud, uavhengig av foreldres økonomi og etniske opprinnelse.

Vi skal jobbe forebyggende fra svangerskap til barna blir unge voksne. Vordende foreldre skal møtes med kompetente ansatte som følger nasjonale retningslinjer for svangerskap, fødsel, helsestasjon og skolehelsetjeneste. Foreldre som opplever mestring i foreldrerollen, gir trygge barn.

Foreldre skal allerede i svangerskapet bevisstgjøres om språkvalg for barnet. Vi skal motivere til samisk der det er naturlig, og informere om nytten av en tospråklig oppvekst.

Gjennom en omsorgsfull start i barnehagen og likeverdig og tilpasset opplæring i skolen, skal vi legge til rette for en god overgang til videregående utdanning. Vi skal sørge for tidlig innsats i alle ledd. Samtlige fagpersoner som jobber med barn og unge, skal bidra til forebygging og å styrke fysisk og psykisk helse hos barn og unge.

Kommunens ansatte skal inneha nødvendig faglig kompetanse, samt språk og kulturforståelse. Det etablerte tverrfaglige samarbeidet skal videreføres i kommunen. Barn, unge og foreldre skal møtes av et kommunalt hjelpeapparat som jobber med utgangspunkt i barnets beste.

Nesseby kommune skal arbeide målbevisst med å motivere våre unge til å satse på utdannelse og yrkesopplæring som er etterspurte og relevante for framtidig karriere og bosetting i kommunen. Vi skal samarbeide med næringslivet om arbeidstrening og sommerjobber for ungdommene våre.

1	Delmål
1.1	Styrke og videreutvikle det samiske språket i barnehage, skole og fritid.
1.2	Jobbe for tidlig innsats med tverrfaglig tilnærming og god samhandling som bærende prinsipp i alle tjenesteområder. Kommunen skal være klar for å implementere oppvekstreformen 2022.
1.3	Videreutvikle det tverretatlig samarbeidet om barn og unge.
1.4	Vi skal skape tette bånd mellom skole, ungdomsklubb og kulturskole.
1.5	Økt kompetanseheving blant de som jobber med barn og unge.

Satsingsområde 2: Gode liv – bolyst for alle

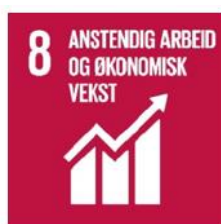
Et godt liv for innbyggerne våre innebærer at respekten for den vi er, identitet, kultur og språk, etableres i det norske samfunnet. Vi lever med ettervirkningene av fororskning og undertrykkelse i nylig historie. I tillegg; det er dessverre nødvendig å ta et oppgjør med den hetsen og diskrimineringen som pågår i det norske samfunnet i dag. Vi skal arbeide for likeverd og aksept for alle mennesker, uansett bakgrunn. Vissheten om anerkjennelse og trygghet rundt identitet skal være et fortrinn for kommunen vår når folk skal velge bosted.

Vi skal tilby kultur og aktiviteter til alle, uavhengig av inntekt. Vi skal arbeide for at flest mulig får en arena hvor de kan utfolde seg med sine interesser og talenter. Mulighetene for en frivillighetssentral skal vurderes. Det gode liv er uløselig knyttet til naturen rundt oss. Friluftsliv, høsting og bruk av naturens ressurser står sterkt. Nesseby kommune skal legge til rette for en svært aktiv men bærekraftig bruk av utmarka.

God helse og livskvalitet er viktig for den enkelte. Mestring, selvstendighet og aktivitet er nøkkelord for gode liv. Kommunen jobber for et forsvarlig og godt tjenestetilbud - på riktig nivå - til alle som har behov for tjenestene våre. Vi arbeider for å realisere en omsorgstrapp i samsvar med den nasjonale Leve hele livet-reformen.

Vi er åpne for å vurdere mer interkommunalt samarbeid innen helse så vel som innen andre tjenesteområder.

Varangerbotn skal videreutvikles som senter for å gjøre kommunen mer attraktiv for både innbyggere, mulige tilflyttere og bedrifter. Offentlige funksjoner, handel og tjenester samt nye boliger vil i hovedsak bli lagt til kommunesenteret. Vi ønsker et levende senter som også kan utgjøre et marked for mer handel samt kulturell og sosial aktivitet.

2	Delmål
2.1	Vi skal engasjere oss i oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonen arbeid og konklusjoner. Samisk språk skal kunne brukes i møtet mellom det offentlige og innbyggere i alle aldre.
2.2	Lag og foreninger skal støttes for å ta et enda større ansvar for deltakelse og sosialisering av folk i alle aldre.
2.3	Nesseby kommune skal arbeide for å opprettholde utmarka som en arena for innbyggernes og reiselivets bruk.
2.4	Styrke kompetansen innen helse- og omsorgstjenestene, herunder videre det pågående arbeidet med å styrke observasjons- og vurderingskompetansen hos helsepersonell i kommunehelsetjenesten.
2.5	Vi må ta i bruk velferdsteknologi for å kunne møte økende antall eldre.

Satsingsområde 3: Folkehelse

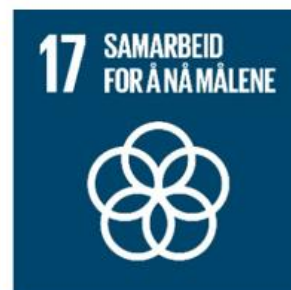
Folkehelsearbeidet er det målrettede arbeidet som gjøres for at innbyggerne i Unjárga/Nesseby skal oppnå bedre helse og livskvalitet.

Barn og unge, psykisk helse og rusforebygging står sentralt. Folkehelse favner bredt og alle kommunens virksomheter har et ansvar. Det pågår mye godt folkehelsearbeid i Nesseby, også utenom kommunens tjenester. De viktigste bidragsyterne er frivillige lag og foreninger samt engasjerte ressurspersoner.

Ensomhet er uhelse som griper om seg. Vi skal arbeide målbevisst med deltakelse for alle innbyggerne. Aldersutviklingen i samfunnet bidrar til at flere eldre innbyggere kan bli for mye alene. Vi skal legge til rette for at de kan velge å bo i nærheten av andre i tilsvarende situasjon, og nært sosiale arenaer.

Vi skal arbeide med å skape trygghet omkring identitet, kultur og språk for alle. Dette gjelder også de som har kommet til Nesseby fra utlandet, og har særskilte behov for å integreres i samfunnet vårt. Arbeidet vårt skal inspireres av aksept og toleranse for alt som er annerledes, enten det gjelder etnisk bakgrunn, religion eller legning.

Naturen er og forblir en stor arena for helsefremmende aktiviteter i Nesseby. Vi skal fremme et aktivt liv i naturen og i nærområdene der folk bor. Sykkel som helårs mosjons- og transportmiddel skal også fremmes.

3	Delmål
3.1	Påbegynt kartlegging av folkehelsen i kommunen skal ferdigstilles. Dette innebærer at positive og negative faktorer identifiseres, noe som kan legge grunnlaget for en god utvikling i et folkehelseperspektiv.
3.2	Fremme fysisk aktivitet der alle skal kunne finne aktiviteter som er tilpasset seg. Økt bruk av grønn resept og frisklivssentralens tilbud inngår i strategien. Vi skal arbeide for at Perletur utvides til også å omfatte vintersesongen.
3.3	Legge til rette for at innbyggerne også i fremtiden kan sanke bær, jakte, fiske og dra på tur.
3.4	Hindre utenforskap i alle livsløp gjennom tilbud gitt av kommunen. Alle skal gis mulighet til å delta på arenaer som passer for dem.
3.5	Styrke samarbeidet med lag og foreninger som leverandører av helsefremmende arbeid.
3.6	Samarbeide med Isak Sabasenteret, oppvekstsenteret, helsesenteret og andre aktører for å vedlikeholde og utvikle samisk språk og kultur som en bærebjelke for kommende generasjoner.
3.7	En trygg skolevei for barna og mulighet til å ferdes trygt til fots og på sykkel for alle, forutsetter at man fortsetter å samarbeide med trygg trafikk og Statens vegvesen og har jevnlige befaringer med tanke på å oppdage hvor utfordringene til enhver tid er.

Satsingsområde 4: Næringsutvikling.

Næringsbegrepet er tradisjonelt forbundet med produksjon og salg av varer og tjenester med det formål å skape økonomisk overskudd. I det samiske næringsbegrepet, *ealáhus*, inngår også høsting i naturen uten vanlig pengeinntekt. Bærsanking, jakt, ferskvannsfiske, fjordfiske til hjemmeforbruk og annen høsting av naturen er en del av naturalhusholdningen i de fleste husstandene. Utmarka, floraen og faunaen er grunnpilarer i samisk identitet og kultur. *Birgejupmi*, det samiske begrepet for overlevelsessevne og levekraft, innebærer at folk benytter fritid og egne ressurser på å gjøre seg litt mindre avhengig av alminnelig inntekt. Den etablerte selvbergingsbruken av marka og fjorden er innarvet i samiske kultur. Vi skal legge til rette for at innbyggerne våre kan fortsette å bruke naturressursene på en måte som fremmer bolyst.

Unjárgga gielda/Nesseby kommune skal videreutvikle seg som primærnærings- og matproduksjonskommune. Satsingen skal favne både reindriften, landbruk og fiskeriene. Vi skal arbeide for at foretak som følger tradisjonelle bruks- og næringsmønstre, får bedre rammebetingelser. Vi vil også støtte innovative tilnærminger med ny teknologi og nye metoder i alle næringene. Utøverne skal oppmuntres til å skape tilleggsinntekter innen kortreist mat, reiseliv, sosiale tjenester, kultur osv.

Betydelige investeringer i infrastrukturen ved den kommunalt eide fiskerihavna i Kløvnnes har gitt resultater. Ikke minst gjelder dette rekruttering av unge fiskere med samisk som arbeidsspråk. Kommunen ønsker å fortsette denne utviklingen. Kløvnnes skal utvikle seg til den naturlige landingsplassen for sjømat i Indre Varangerfjord, og samtidig utmerke seg med ivaretagelse av sjøsamisk kultur og språk i utøvelsen av en tradisjonell sjøsamisk næring. Vi skal rekruttere til fiskeryrket med bakgrunn i alle lovbestemmelser og offentlige ordninger som favoriserer sjøsamiske fiskeriinteresser. Satsingen gjelder alle typer sjømat. Vi skal arbeide for økt aktivitet og verdiskapning i oppdrettsnæringen, der dette ikke går på bekostning av de tradisjonelle fiskeriene.

Landbruket skal forbli en viktig del av næringsaktiviteten i kommunen. Samarbeidet med Tana om landbruksforvaltning skal videreføres. Den positive utviklingen med økt jordbruksareal i aktiv drift skal søkes videreført. Vi skal bevare grunnlaget for fortsatt vekst i produksjonen ved å unngå fradelinger og omdisponeringer som kan forringe mulighetene for lønnsom matproduksjon. Sauehold er en viktig fellesnevner, som vi skal satse videre på. Bøndene skal inspireres til å finne merinntekter i lokalmat, reiseliv, grønnsaker, hagebær og bygdeservice. Vi skal arbeide spesielt med Inn på tunet tjenester og se disse i sammenheng med rehabiliterende og lindrende aktiviteter for unge med psykiske lidelser.

Nesseby kommune skal fortsette å legge til rette for reindriften. Næringen er viktig for kommunens samlede satsing innen matproduksjon, men også for det samiske samfunns plass i kommunen. Vi skal legge til rette for og motivere til tilleggsinntekter for næringen innen konsepter som Ut på vidda, natur- og opplevelsesbasert reiseliv, duodji og lokalmatproduksjon.

Vi skal også arbeide videre med en økende investeringsvilje i sekundær- og tertiærnæringer. Befolkningens tilbud og uavhengighet fra tilbud andre steder er en viktig drivkraft. Flest mulig av befolkningens og bedriftenes behov innen handel og tjenester skal kunne finne sin løsning lokalt. Etableringer innen hotell, restaurant, cateringvirksomhet, lydproduksjon, opplevelsesturisme mm har allerede lyktes. Varangerbotns egenskaper som trafikk- og kollektivknutepunkt samt lademuligheter for el-kjøretøy skal utnyttes for å skape flere nyetableringer. Et nytt næringsbygg er under etablering.

Både naturen og andre særegenheter i kommunen gir oss gode forutsetninger for fortsatt satsing innen helårs reiseliv. Vi presenterer vår egen historie på en utmerket måte, og merker at den fenger. Satsingen rundt Varanger samiske museum, Mortensnes kulturminneområde og andre kulturminner forblir viktig. Vi skal legge til rette for en bærekraftig, opplevelsesbasert turisme. Reiselivet skal kobles til lokalmatproduksjon samt de lokale tradisjonene innen høsting i naturen.

Næringsutviklingen er et samarbeidsområde for kommunene i Nord-Varanger. Vi skal fortsatt prioritere prosjektet *Varanger = utvikling* og lignende initiativer. Mulighetene med å nå fram med store industrielle initiativer og tyngre infrastruktur, som for eksempel forlengelse av Statnetts 420kV linje til Varangerbotn og vindkraft, er større når vi samarbeider. Vi skal lære gjennom samarbeidet og styrke tilretteleggingen for nye etableringer.

Unjárgga gieldd/Nesseby kommune har gode erfaringer med Sápmi næringshage som kompetanskylnge for næringsfeltet, spesielt innenfor strategiutvikling og bedriftsrådgivning. Et fortsatt samarbeid med næringshagen vil ytterligere styrke Varangerbotn og Nesseby som en attraktiv lokasjon for næringslivet. Næringslivet selv kan oppnå fordeler av å samles i en næringsforening. Den kommunale administrasjonen har begrensede ressurser. En næringsforening arbeide med bedriftenes ønsker, behov og utfordringer på en bedre måte. Vi skal styrke bevisstheten om virkemiddelapparatet i alle ledd i næringslivet.

Kommunen skal vie oppmerksomhet til motsetninger mellom enkelt næringer både på land og til sjøs. Vi skal forebygge konflikter og legge opp til en mest mulig fredelig sameksistens mellom konkurrerende interesser. Hovedverktøyet vårt skal være dialog og forutsigbarhet.

4	Delmål
4.1	Anerkjennelse for kommunens særskilte sammenheng mellom næring, selvberging og bolyst.
4.2	Motivere flere unge til karrierer i primærnæringene og matproduksjon.
4.3	Videreføre samarbeidsordningene innen næringsutvikling, og arbeide for etableringen av lokal næringsforening.
4.4	Følge opp etableringen av nytt næringsbygg i Varangerbotn og andre tiltak for å styrke innbyggernes og bedriftenes tilbud innen handel og tjenester.
4.5	Være forberedt på nye initiativer om næringsetableringer og nye offentlige arbeidsplasser i Nesseby kommune.
4.6	Arrangere utviklingskonferanser for reindriften, bønder, grunneiere og matprodusenter og skape nettverk for samarbeid om næringsutvikling.

Satsingsområde 5: En trygg og god bolig for alle

Bolig er et grunnleggende gode på linje med utdanning, helse og jobb. Boligmarkedet i Nesseby er lite. Boligtilbudet påvirker husstanders vilje til å flytte til kommunen, eller bli boende, og er derfor viktig. Den sosiale bærekraften skal ivaretas ved å ta vare på de vanskeligstilte i boligmarkedet. Målsettingen er at alle skal ha en bolig som er tilpasset behovene sine, uten at personlig økonomi eller helse skal være avgjørende.

Kunnskapen om boligbehovene skal styrkes. Innbyggerne, arbeidssøkere og mulige tilflyttere skal spørres direkte gjennom undersøkelser og i innbyggermøter. Vi tar hensyn til endringer i alderssammensetningen. Nesseby har et økende antall eldre personer med omsorgsbehov. Noen av disse kan behøve ny bolig. Vi må også ha god oversikt over personer med demens, funksjonsnedsettelse, innvandrerguppen samt rus- og psykiatrigruppen.

Vi må samarbeide nært med næringslivet, grunneiere og relevante interessegrupper. Kommunen har en naturlig lederrolle i boligutviklingen. Vi skal stimulere til økt boligbygging gjennom reguleringsplaner for nye og attraktive boligfelt. Boligbyggere skal ha adgang til gunstige, byggeklare tomter. Privatpersoner og bedrifter som ønsker å bygge boliger, skal følges opp og støttes av kommunen. Vi skal også informere huseiere om fordeler ved å leie ut hybler og ledige boliger.

Virkemidler for boligutvikling skal arbeides videre med. Vi skal søke om investeringstilskudd fra Husbanken for å videreutvikle boligtilbudet for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. Vi skal utnytte ordningene for leie til eie for at flere vanskeligstilte i boligmarkedet, utviklingshemmede og barnefamilier skal kunne eie sin egen bolig. Mulighetene for å etablere et borettslag skal undersøkes. Mulighetene for et nytt borettslag skal undersøkes.

Kommunale boliginitiativer skal i hovedsak legges til Varangerbotn. Boligutviklingen må sees i sammenheng med kostnadskrevene tjenester, transport, universell utforming og klimautviklingen. Økt bosetting sentralt kan forventes å styrke markedet for handel, sosiale møteplasser og kulturtilbud. Kommunen vil se positivt på private initiativer om spredt boligbygging, spesielt i de sakene hvor søkerne har historisk tilhørighet.

5	Delmål
5.1	Seniorene våre skal bo hjemme så lenge som mulig, helst i sin egen privateide bolig. Boligutviklingen skal understøtte et aldersvennlig samfunn og tilstrebe det laveste, oppnåelige trinnet i omsorgstrappen.
5.2	Nye boliger for eldre og bevegelseshemmede skal etableres nært handel, offentlig kommunikasjon og sosiale møteplasser.
5.3	Startlånordningen og Boligsparing for ungdom (BSU) skal bli bedre kjent i målgruppene. Kommunen skal kunne gi boligrådgiving og økonomisk rådgiving, eller henvise innbyggerne til den best egnede instansen.
5.4	Leiemarkedet skal stimuleres gjennom etablering av utleieboliger med tilvisningsavtaler.
5.5	Undersøke mulighetene for at flere boligbehov kan sees i sammenheng med et nytt bofellesskap samt mulighetene for å etablere et borettslag i Varangerbotn.
5.6	Nesseby kommune skal vurdere å selge eldre, kommunalt eid boligmasse.

Satsingsområde 6: Šillju

Šillju er en samlebetegnelse for flere tiltak og initiativer som kan samlokaliseres til et nytt signalbygg i Varangerbotn. Dette er nært knyttet til den sjøsamiske identiteten vår. Ideen med Šillju og et nytt fellesbygg er grunnlag for driftssynergier, kompetanseutveksling og innovasjon. Næringsaktørene våre, de som er her og de vi ønsker velkommen, skal kunne se muligheter i dette initiativet.

Šillju er kreativ stedsutvikling i praksis. Den overordnende målsettingen er økt attraktivitet og bolyst i for hele lokalsamfunnet vårt.

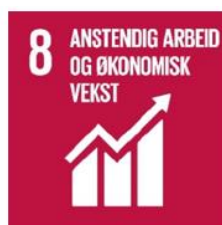
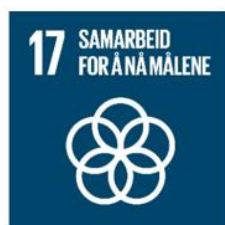
Šillju er samisk og betyr «tun». Tun i den forstand at den nye arenaen skal ha flere tilstøtende funksjoner og bygninger i sentrum av Varangerbotn. Tun-navnet er valgt fordi det symboliserer fellesskap, samarbeid og aktører som utfyller hverandre.

Šillju skal styrke og samarbeide med Isak Saba senteret, Varanger samiske museum, Vuonnamarkanat og det lokale næringslivet. Kunnskapsformidling, utdanning og kultur vil stå sentralt, sammen med handel og folkehelsefremmende aktiviteter. Et fellesskap i tunet skal danne grunnlag for aktivitet som det ellers ikke er marked for i et samfunn av Nessebys størrelse. Når realisert, vil Šillju framstå som en ny attraksjon i Varangerområdet, og samtidig være en motor for å markedsføre andre attraksjoner.

Šillju vil fylle rollene som kommunens kulturhus og frivillighetssentral. Det er inntil videre planlagt etablert vegg i vegg med museet. Det innebærer at utearealet for de to institusjonene får ett felles uteareal, som også kan benyttes til aktiviteter.

Vi skal arbeide for at innbyggerne kan gjennomføre fjernutdanning med Šillju som fysisk studiested. Vi skal også legge til rette for at fjernarbeid skal kunne utføres fra de samme lokalene. Den samme infrastrukturen skal også gjøre det mulig for innvandrere å vedlikeholde båndene til sine hjemland.

Nesseby kommune har utarbeidet et grunnlag for utviklingen av Šillju. Sannsynlige målsettinger, aktiviteter og funksjoner er beskrevet. Mulige samarbeidspartnere er også identifisert. Neste steg er å ta prosjektet fra idestadiet til et prospekt i samarbeid med både lokale og eksterne interessenter. Samskaping og medvirkning må stå sentralt i et slikt løft.

6	Delmål
6.1	Šillju skal arbeides videre med som et prioritert stedsutviklingsprosjekt under kommunestyrets ledelse.
6.2	Grunnlaget skal videreutvikles gjennom en bredt anlagt utviklingsprosess. Folkemøter og et folkelig engasjement for prosjektet blir en viktig del av prosessen.
6.3	Prospektet skal bekrefte ide, aktiviteter og behov med utgangspunkt i prosjektets langsiktige merverdi for samfunn og kommune.
6.4	Finansiering og lønnsomhet i driften skal ivaretas i alle ledd i prosessen fram mot ferdig bygg.

Andre tema

Klimaendringene, trusler mot naturmangfoldet samt risikoen for flere pandemier, kan forventes å sette oss på prøve. Alle planer, utbygginger og infrastruktur skal ta hensyn til klimaendringene, naturmangfoldet og nye mulige utfordringer i samfunnssikkerheten. Utbygging av landskapstyper som medfører store mengder CO2-utslipp eller truer sårbare arter, skal unngås så langt som mulig. Bønder skal ha kortest mulig kjørevei til markene og byggeråstoff skal være så kortreist som mulig. Vi skal arbeide med mulighetene for bidrag til å produsere bioenergi, både i kommunen vår men også til anlegg i andre kommuner.

Vannkildene våre skal beskyttes mot uønsket påvirkning fra klimaendringene. Infrastrukturen for vannforsyningen skal gradvis oppjusteres og vedlikeholdes. Vi skal også sørge for reservevann hvis risiko- og sårbarhetsanalysene tilsier at dette er nødvendig.

Vilkårene for bærekraftig jakt, fiske og bærplukking, og naturen som en arena for fritid, høsting og reiselivsaktiviteter, skal bevares. Vi skal ivareta kulturmiljøene og beskyttelse de mot alle typer risiki. De skal utnyttes bedre til lokalsamfunnets attraktivitet og reiselivsnæringen.

Avfallsordningene våre skal gjennomgå for økt retur og gjenvinning av alle typer avfall. Vi skal samtidig fremme deling, gjenbruk, reparasjon og resirkulering av alle typer varer og ressurser. Vi skal rydde søppel langs veiene, stiene og i fjæra.

Nesseby skal være et åpent og inkluderende universelt utformet samfunn. Dette gjelder adgang til fysiske rom, digitale rom, arrangementer samt alminnelige varer og tjenester. Hele kommunen skal ha adgang til høyhastighets bredbånd.

Nesseby kommune skal ha en evne til å integrere innflyttere fra andre land. Vi skal tilby språkopplæring og andre aktiviteter som tilpasses de enkelte tilvanderne og sette de i stand til å leve og virke som oss andre. Vi skal alltid respekteres deres bakgrunn og gi de anledning til å leve ut sine særegenheter gjennom feiringer, drakt, mattradisjoner mv. Så langt ressursene holder, skal innvandrere også kunne opprettholde ferdigheter i sine morsmål.

Vi behøver betydelige økonomiske ressurser for å gjennomføre planen. Gjennomføringen av planen vil kreve både nøkternhet i driften, evne til å tenke nytt og ikke minst mot til å satse. Vi må bli enda flinkere til å utnytte virkemiddelapparatet og arbeide med prosjekter.

Bærekraftsmål nr 17 om samarbeid skal følges opp gjennomgående i alle satsingsområdene. De gjelder også nye muligheter for samarbeid med andre kommuner, spesielt der det er mye å hente på tjenestekvalitet og måloppnåelse overfor innbyggerne. Vi legger også til grunn en tydelig samarbeidslinje med andre myndigheter, næringslivet, grunneiere, frivillige organisasjoner samt de ansattes organisasjoner. Åpenhet og dialog skal være våre fremste verktøy når vi inviterer til, eller blir invitert til, samarbeid.

7	Delmål
7.1	Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse og beredskapsplanverket oppdateres årlig for å forebygge klimarelaterte hendelser og andre negative hendelser.
7.2	Nye muligheter for arktisk matproduksjon skal vurderes i lys av klimaendringene og en lengre vekstsesong.
7.3	Det skal tilrettelegges for fornybar energi for alle typer kjøretøy, redskaper og fartøy. Landstrøm skal tilbys i alle havner. Kommunen går gradvis over til elektriske kjøretøy og elsykler for flest mulige formål.
7.4	Vi skal arbeide for en ny gang- og sykkelsti fra Varangerbotn til Bergebyelva.
7.5	Klipping av plengress reduseres for å ta hensyn til pollinerende insekter.
7.6	Mortensnes/ Ceavccageadçe og andre fremtredende kulturmiljøer beskyttes mot uønskede virkninger av klimaendringene.
7.7	Kommunen stiller miljøkrav ved anskaffelser.
7.8	Strandrydding og rydding langs ferdselsårer gjennomføres årlig.

Bærekraft for omverdenen

Nesseby kommune skal bidra til en bærekraftig, global utvikling. Vi har valgt å fokusere på et utvalg bærekraftsmål som vi har spesielt gode forutsetninger for å bidra innen. Disse er:

Bærekraftsmål nr 13 Stoppe klimaendringene er viktig for Arktis, som er hardt rammet av den globale oppvarmingen. Det er viktig at alle lokalsamfunn, uansett størrelse, bidrar til å nå klimamålene og redusere negative effekter av klimaendringene.

Bærekraftsmål nr 2 Utrydde sult er valgt pga Nessebys forutsetninger for og ambisjoner om å produsere og eksportere mer mat.

Bærekraftsmål nr 7 Ren energi viser til satsingen på fornybar energi.

Bærekraftsmål nr 12 Ansvarlig forbruk og produksjon er et mål hvor kommunen kan ta en forbilderolle.

Bærekraftsmål nr 17 Samarbeid for å nå målene er viktig for å nå fram med arbeidet mot ulikhet, hets, diskriminering og etnisk ekstremisme i verden. Nesseby kommune kan oppnå større resultater lokalt gjennom samarbeid både nasjonalt og internasjonalt.

For bærekraftsmålene 13 og 12 er det naturlig at kommunen nyttiggjør seg egen innkjøpermakt og stiller krav til leverandører om miljøvennlige bedriftsprofiler og bærekraftige leveranser.

8	Delmål
8.1	Bidra til reduserte CO2 -utslipp fra kjøretøyer og fartøyer, alle typer, og de ladestrukturane for transportsektoren som vi legger opp til. Vi skal også legge til rette for andre fossilfrie energikilder og -bærere når anledningen byr seg. Kommunens egne kjøretøy skal gradvis over til fornybar.
8.2	Beskytte landskapstyper som, hvis utbygd, kan frigjøre klimagasser.
8.3	Styrke samordning av bolig, areal- og transportplanlegging, herunder en forsiktig fortetting av og konsentrasjon av virksomhet til Varangerbotn.
8.4	Undersøke mulighetene som følger av at 420 kV linjen eventuelt kan forlenges til Varangerbotn.
8.5	Utnytte kommunens samlede potensial for matproduksjon.
8.6	Undersøke marked og muligheter for en gjenbruksentral, gjerne som en del av Šillju.

Arealstrategi

Innledende om arealstrategier

Arealstrategiene fastsettes som en del av prosessen med kommuneplanens samfunnsdel, og legges til grunn ved rullering av kommuneplanens arealplan. Arealstrategiene er en konsekvens av vår egen politikk innen samfunns- og næringsutvikling, lovpålagte forhold samt en lang rekke andre hensyn. Disse er i hovedsak samfunnssikkerhet, klimatilpasning, naturmangfold, vannforvaltning, samferdsel og stedsutvikling.

420 kV linjen termineringspunkt søkes avgjort så raskt som mulig fordi tiltaket, hvis realisert, er omfattende og betydningsfullt på flere måter.

Fredelig sameksistens

I kommunen vår kan konkurrerende interesser om areal oppstå i sjønære områder. Mye av bosettingen, samferdselen, jordbruket, annen infrastruktur samt flere vernehensyn er lokalisert nært fjorden. Det er også noen konkurrerende interesser om arealer mellom forskjellige næringer både på land og til sjøs. Kommunen skal spille en aktiv rolle i arbeidet med å gjøre interessenter så forlikt som mulig.

Om kystzoneplanleggingen spesielt

Nesseby kommune er en del av det pågående, kommuneovergripende samarbeidet med ny kystzoneplan for Varanger. Planområdet for interkommunal kystzoneplan for Varanger utgjøres av Varangerfjordens sjøområde med bifjorder, avgrenset av kystkontur og plan- og bygningslovens virkeområde i sjø (1 nautisk mil utenfor grunnlinja). Kommunen satsing inne tradisjonelle fiskerier skal gå foran oppdrettsnæringens behov, der konkurrerende interesser oppstår.

Arealstrategier som gjelder landareal spesielt

Det skal settes av areal til næringsutvikling og nyetableringer av bedrifter, spesielt i Varangerbotn.

Jordvern skal praktiseres for å legge til rette for økt matproduksjon i landbruket ved at dyrkbar mark og beiteland bevares for formålet.

Reindriften skal fortsatt ha gode betingelser for beite og flytting.

Arealdelen skal utvikles slik at folks adgang til høsting i og av naturen kan videreføres. Friluftsliv hele året og motorferdsel i vintersesongen (snøscooter) skal ha gode vilkår. Løyper av alle typer skal søkes forbundet med andre kommuners løyper på en hensiktsmessig måte.

Spredt boligbygging kan tillates, men primært i de tilfeller det er snakk om utbyggers lokale tilhørighet, eller av næringsmessige hensyn.

Stedsutvikling

Varangerbotn videreutvikles som et levende, funksjonelt og trygt kommunesenter, attraktivt for både innbyggere og tilreisende. Offentlige funksjoner og næring må forventes lagt til kommunesenteret. Varangerbotn skal ha samordnede løsninger for boligutvikling, transport, grøntareal, kultur, handel, næring, offentlige tjenester og sosiale møteplasser. Det skal settes av areal til trafikksikre løsninger for barn og andre grupper.

Šillju planlegges sentralt i Varangerbotn.

Myke trafikanter skal ha gode betingelser i tettstedet. Vi skal arbeide for å videreutvikle gang- og sykkelveiene. Vi skal legge til rette for gangfelt, bussholdeplasser og belysning.

Langtidsparkering av bobiler, campingvogner, hengere, maskiner, redskaper og store kjøretøyer lokaliseres utenfor sentrum.

Klima- og miljøvern hensyn i arealplanleggingen

Vi skal arbeide for en forsiktig fortetting av bosetting, offentlige funksjoner og aktiviteter i Varangerbotn.

Naturmangfold, naturvern, kulturvern og (kultur-)landskapsvern gjøres gjeldende slik at representative verdier bevares for framtiden. Klimaendringene og vannforvaltning tas hensyn til.

Klimatilpasning gjennomføres, med særskilte hensyn til havstigning, kombinasjoner av stormflo, ekstremvær, flom, tørke, kvikkleire og andre risiko.

Vannkildene skal beskyttes mot forurensning samt effekter av klimaendringene og ekstremvær.

Universell utforming

Vi vektlegger gjennomgående god adgang for alle personer med funksjonsnedsettelse. Infrastruktur skal utvikles slik at det er god plass til hjelpemidler og at alminnelig deltakelse ikke hindres.